

reial de 1387 «estam ab ància del estament del Delfi de Gerona et de les infantes, fills nostres molt cars» (CaCandi, *MiscHiCat.* I, 258). El plural també en la *Carta de St. Bernat a sa germana* d'Ant. Canals: «la pensa que és ocupada en ànsies terrenals, tostemps viu en congoxa» (CoDoACA XIII, 54); «Jhesú Xrist ysquè del desert --- no havia menjat de tot aquell dia --- e feren apparellar vianda --- santa Marta en special, que havie ànsia de Jh. X., e Jh. X. hac ànsia d'ella alt en parahís», St. Vicent F. (*Quar.* 271.22). Com a accs. modernes secundàries crida l'atenció la menorquina *tenir ànsia de* 'tenir cura de' (de les cabres p. ex.) a Migjorn Gran (BDLC VIII, 241); «una dona no fa poc / tenir ànsia d'una casa: / pastar, cendre i fer bugada / i tení ànsia dets allots», Camps Merc. (*Folk. Me.* I, 89); «tenir ànsia: guardar, tenir esment», Ferrer Guinart (*Rond. de Men.*, 227).

DERIV.: *Ansiós* [c. 1390, Eiximenis, *DComp.*, 320.2], «certes amor és cosa que compleix la persona d'ansiosa temor», *Tirant* (Ag. II, 256); *ansiositat. Ansietat* [fi S. xv, *AlcM*]; *ansiea* [S. XIV, *DAG.*, *DBal.*]. *Ansiar*, -at [S. xv, *DAG.*].

Ansolta, V. *absolta* [SOLDRE]

ANT, 'espècie de gran cèrvid africà', de l'ar. *ma-gerbī* i hispànic *lamç*. □ 1.ª doc.: 1428.

«Per provisió de un bou salvatge o d'ant e d'un ayne qui són en lo dit real», en un doc. valencià de 1428, que *AlcM* no analitza, imprimint *dant* com si la *d* pertanyés al mot, però anant precedits de *de* els termes paral·lels sembla que *d'* és la preposició, puix que al capdavant aquest cèrvid no és un «bou salvatge». Una forma *dante* sembla realment trobar-se en algun text castellà, però és per aglutinació de la preposició en la combinació freqüent (*a*)*darga d'ant(e)*. Veg. *DCEC* I, 219-20 (la forma *lamçt* que ha donat algú com a aràbiga és una impossibilitat fonològica en aquesta llengua).

DERIV.: *Antejat* (1789, *AlcM*).

Anta, V. *DCEC* I, 219b, i *DECH*

ANTAGALLAR: com que en castellà no hi ha doc. abundant ni gaire antiga del verb [1831, dicc. de marina de Fz. de Navarrete] ni del substantiu *antagallas* [1732, A. Fernández, *Maniobras de los Navíos*; 1842, Vallarino; † ni l'un ni l'altre no foren admesos en el *DAut.* ni fins a eds. recents del *DACEsp.*] i si en català encara és més recent [1868, *SLitCosta*; 1911, *AlcM*; manca en *BDC* XIV i XII] pot ser en gran part per l'escassetat de doc. nàutica catalana (sobretot tenint en compte que no hi ha res semblant en it. ni fr., com nota Jal, i l'aspecte català d'un verb castellà en *-allar* i amb *an-*) és possible que sigui una variant d'*entegellar*, *entage-*, 'posar maons o rajoles en compte de canyes per sostenir la teulada' (val., *BDC* XX, 205; deriv. de *tegel*: 'treure els rissos' s'hauria comparat a 'llevar tegells'), que en boca de mariners de la zona Alacant-Cartagena-Andalusia vagi sofrir

una alteració en la consonant interna, provocada pel caràcter foraster de la *g* catalana, que els andalusos intentaven imitar, i ajudada per alguna contaminació castellana (*agalla*, *agarrar*, *agarrotar*).

DERIV.: *Antagalles* [1868, *SLitCosta*].

† Veg. les cites en Jal, *Gloss. Nautique*, 143, i *DHiAcEsp.*

Antagònic, *antagonisme*, *antagonista*, V. *angúnia*
Antana, V. *andana* i *anar* *Antany*, *antanyana*, *antanyasses*, *antanyós*

Antanyora, *DAG.*, paraula mal documentada: manquem dels detalls necessaris per tenir indicis clars de si ve de 'ball d'antany' o més aviat d'*entranayora*, derivat d'*entrenyorar* (*ENYORAR*) *Antara*, V. *andana* (i *anar*) *Antapit*, V. *ampit* (*PIT*) *Antàrtic*, V. *àrtic* *Antebraç*, millor *avantbraç*, V. *braç* *Ante-* (veg. *ans*); hem prescindit d'alguns mots poc importants, derivats, amb aquest prefix, de mots ben coneguts *Antec*, V. *economia Antecambra*, V. *cambrà Antecapella*, V. *capella Antecedència*, *antecedent*, *antecedir*, *antecessor*, V. *cedir* *Antedata*, *antedatar*, V. *dar* *Antediluvià*, V. *diluvi* *Antedit*, V. *dir* *Antefirma*, V. *ferm* *Antejat*, V. *ant* *Antelació*, V. *preferir*

Antelm, de l'antropònim germ. ANTHELM: no té gaire relació amb ANSELM (només el segon component -HELM), que abusivament ha estat sovint donat com a nom del nostre eminent poeta i filòsof, audaç renegeat, *Antelm Turmeda* (com fa el mateix *AlcM*, s. v. *Entelm*; no, però, s. v. *Antelm*, fem. *Antelma*, 1523, *DAG.*): forma viva encara en pobles de la costa, en la variant mutilada *Telm* (confós *en-* inicial amb la partícula *En-*, i fins amb *Sant*, d'on it. *Sant Elmo*); alguns *Son Antelm* a Mallorca. *Antemural*, V. *mur*.

ANTENA, 'verga de la vela llatina', del ll. ANTĒMNA. □ 1.ª doc.: fi S. XIII (Jaume I, Ramon Llull).

«Trencà la cima de l'arbre de la nau del sagristà, e ab l'antena donà en la nau», «farem un trabuquet de les antenes e del lenyam de les naus» (*Cròn.*, 479, 112); «vench tanta fortuna que la antena se trencà e lo timó», St. Vicent F., *Quar.*, 254.126; «tot l'estret de Gibraltar passaren combatent --- que les veles tenien clavades ab l'arbre de la nau, e volgueren acallar la antena après que los moros los hagueren leixat e no pogueren ---», *Tirant* (cap. 100, ed. pri.; *Riq.*, 232.1f.); «dels vaxells --- antena --- los caps de les antenes», OPou, *ThPu.*, p. 70. Veg. encara (s. v. *TI-SORA*), doc. barceloní de 1443 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 213). I passatges de Verdaguer com «per dar primer a Hesperis socós, a l'arrapar-s'hi, / del dors atlètic d'Hèrcules la pren y, a reculons, / al veure-la tan bella, fogós, per abraçar-s'hi, / deixa esmunyir l'antena, que roda ab l'hèroe al fons», *Ail.* VII (220). *L'InvLC* recull bastants testimonis d'*entena* (*de nou*) en docs. ross. des de 1311 a 1420.

Avui, en la barca tradicional dels pescadors de la Costa de Llevant l'antena està formada per la unió de les dues grans peces que, lligades a la meitat, la int-